

ΤΑΞΗ: Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Πέμπτη 5 Ιανουαρίου 2023
Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Α1.

- 1) →Λ: ἀποδείξας ὡς οὐδεὶς ὑπ' ἐμοῦ τῶν πολιτῶν κακῶς πέπονθε
- 2) →Λ: οὔτε κατάστασιν καταβαλόντα
- 3) →Σ: ἢ ὅτι περιφανῶς ἐτόλμησάν μου καταψεύσασθαι
- 4) →Λ: ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον δίδόναι

Α2.

Αναφέρεται στους Αθηναίους πολίτες που υπηρέτησαν - ή αναγκάστηκαν να υπηρετήσουν- ως ιππείς κατά τη διακυβέρνηση των Τριάκοντα και τα ονόματά τους είχαν εγγραφεί στο σανίδιον.

Β1.α.

Ο Μαντίθεος με τη φράση αυτή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι βουλευτές θα πρέπει να εμπιστευθούν περισσότερο τους καταλόγους των φυλάρχων παρά το σανίδιον. Το σανίδιον ήταν μικρή σανίδα - λεγόταν και λεύκωμα, γιατί ήταν αλειμμένη με γύψο - πάνω στην οποία αναγράφονταν τα ονόματα των ιππέων και εκτίθετο σε κοινή θέα. Η αναγραφή του ονόματος του Μαντιθέου στο σανίδιον αποτελούσε για τους κατηγορούς του τη μοναδική απόδειξη ότι υπηρέτησε ως

ιπέας επί των Τριάκοντα και ότι ως ολιγαρχικός ήταν εχθρός του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Από το σανίδιον, όμως, επειδή ακριβώς βρισκόταν σε κοινή θέα μπορούσε να διαγράψει όποιος ήθελε το όνομα κάποιου (έκ μὲν γὰρ... βουλομένω).

Οι κατάλογοι των φυλάρχων, από την άλλη, θεωρείται από τον Μαντίθεο πιο αξιόπιστο κριτήριο για την ιδιότητα του ιπέα, καθώς συντάσσονταν από τους φυλάρχους με μεγάλη προσοχή και παραδίδονταν στη Βουλή, πράγμα που απέκλειε οποιαδήποτε αλλοίωσή τους.

Επιπλέον, με την αποκατάσταση της δημοκρατίας, το σώμα των ιπέων που υπηρέτησε υπό τους Τριάκοντα διαλύθηκε και οι ιπείς εκείνοι έπρεπε να επιστρέψουν το χρηματικό επίδομα (*κατάστασιν*) που είχαν πάρει. Σε περίπτωση που οι φύλαρχοι δεν συνέτασσαν ορθά κατάλογο των ιπέων θα αναγκάζονταν να επιστρέψουν οι ίδιοι το χρηματικό επίδομα για οποιονδήποτε ιπέα δεν κατέγραφαν (*αὐτοῖς ζημιουῖσθαι*). Γι' αυτόν τον λόγο οι φύλαρχοι ήταν πιο προσεκτικοί και ευσυνείδητοι στη σύνταξη των καταλόγων και σε αυτούς το όνομα του Μαντιθέου δεν υπάρχει.

Με την επισήμανση αυτή ο Μαντίθεος ισχυρίζεται ότι αφού δεν αναγράφεται το όνομά του στους καταλόγους των ιπέων, πράγμα που αποκλείεται να έγινε σκόπιμα, μιας και οι υπεύθυνοι για τη σύνταξή τους φύλαρχοι θα υφίσταντο την ανάλογη οικονομική επιβάρυνση, είναι αθώος.

β. Στην Αθήνα η εκλογή των στρατηγών δε γινόταν με κλήρωση αλλά με χειροτονία, διότι το αξίωμα αυτό απαιτούσε γνώσεις και εμπειρία. Εκλέγονταν κάθε χρόνο δέκα, ένας από κάθε φυλή. Προτιμιόταν ο παντρεμένος, αυτός που είχε νόμιμα τέκνα και γαιοκτησία (*Δείναρχος κατά Δημοσθένους 71*). Φρόντιζαν για τη στρατολογία, επέβλεπαν τις στρατιωτικές λειτουργίες και εισφορές και επαγρυπνούσαν για την ασφάλεια της χώρας. Είχαν το δικαίωμα να συγκαλούν τη Βουλή, όταν το έκριναν αναγκαίο. Στις ναυτικές εκστρατείες οι στρατηγοί ήσαν συγχρόνως και ναύαρχοι. Το αξίωμα του στρατηγού ήταν τιμητικότερο και αποτελούσε καύχημα για τα παιδιά να κατάγονται από πατέρα που είχε διατελέσει στρατηγός.

B2.

1 → ζ, 2 → β, 3 → η, 4 → γ, 5 → ε

B3.α.

επιδείνωση, ευγνωμοσύνη, χειραφέτηση, ψευδομάρτυρες, ακροαματικότητα, αδυναμία

B3.β.

- 1.→ii) ένδειξη
- 2.→iii) επάλειψη
- 3.→i) αντίδωρο
- 4.→ii) περιφέρεια

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**B4.**

Στην 8η παράγραφο του πρωτότυπου κειμένου και στο παράλληλο παρατηρούμε πως οι κατηγορούμενοι προσπαθούν να αποδείξουν πως δεν υπήρξαν συνεργοί των Τριάκοντα τυράννων.

Στον λόγο του «Δήμου καταλύσεως άπολογία», ο ρήτορας προσπαθεί ν' αποδείξει ότι οι κατήγοροί του τον συκοφαντούν άδικα και ότι ο ίδιος την περίοδο των Τριάκοντα έδρασε ως δημοκράτης. Συγκεκριμένα, τονίζει πως οι βουλευτές πρέπει να οργίζονται με εκείνους που στην περίοδο της ολιγαρχίας βασάνισαν το λαό και όχι με εκείνους που δεν έπαθαν κάποιο κακό, με αυτούς που εξόρισαν πολίτες και όχι τους εξορισμένους. Προσθέτει, επίσης, ότι δεν πρέπει να θεωρούν εχθρούς αυτούς που επιδίωξαν να σώσουν την περιουσία τους αλλά αυτούς που αφάιρεσαν την περιουσία από άλλους, ούτε αυτούς που έμειναν στην πόλη για να σώσουν τη ζωή τους αλλά αυτούς που συνεργάστηκαν με τους τριάντα τυράννους γιατί ήθελαν να καταστρέψουν άλλους. Το επιχείρημα του καταλήγει σε μια πολύ εύστοχη υποθετική άποψη: αν εξοντωθούν όλοι εκείνοι οι πολίτες που ξέχασαν να εξοντώσουν οι Τριάκοντα, δεν θα απομείνει κανείς.

Στο πρωτότυπο κείμενο ο Μαντίθεος υποστηρίζει πως σημασία δεν έχει η συμμετοχή κάποιου στο σώμα των ιππέων επί των Τριάκοντα, αλλά οι πράξεις και το ήθος του. Έτσι, μεταθέτει με πολύ έξυπνο τρόπο το θέμα από το τι είναι κάποιος στο τι κάνει και θέτει ως αξιολογικό κριτήριο της ζωής όχι την ιδιότητα αλλά την πράξη. Το επιχείρημα του Μαντίθεου στηρίζεται σε μια πολύ εύστοχη υποθετική άποψη. Συγκεκριμένα απευθυνόμενος στους βουλευτές τονίζει πως ακόμα και αν είχε υπηρετήσει στο καθεστώς των Τριάκοντα ως ιππέας και πάλι θα αξίωνε την

εκλογή του ως βουλευτή, αφού δεν έβλαψε κανένα και βλέπει πολλούς από τους τότε ιππείς να είναι σήμερα βουλευτές και άλλους να έχουν διατελέσει στρατηγοί και ίππαρχοι. Και αυτό σημαίνει πως και εκείνοι συμφωνούν μαζί του, ότι πιστεύουν στο ίδιο αξιολογικό κριτήριο της ζωής, δηλαδή όχι στην ιδιότητα κάποιου αλλά στις πράξεις του. Έτσι και πάλι έξυπνα μεταθέτει το εις βάρος του κατηγορητήριο σε πολλούς βουλευτές, καθιστώντας την προσωπική του δοκιμασία ουσιαστικά υπόθεση του κύρους της βουλής. Συνεπώς οφείλουν να επικυρώσουν και τη δική του εκλογή, τη στιγμή μάλιστα που δεν υπηρέτησε στο ιππικό. Με άλλα λόγια, επισημαίνει ότι αν οι βουλευτές ακυρώσουν την επιλογή του η απόφασή τους θα είναι αντιθετική και παράλογη, μεροληπτική και άδικη. Επομένως, ο Μαντίθεος όχι μόνο αμβλύνει την κατηγορία ότι ήταν ιππέας των Τριάκοντα, αλλά και την αναιρεί. Επιδοκιμάζοντας την εκλογή των βουλευτών, κερδίζει τη συμπάθειά τους, αλλά και τους προδιαθέτει για μια ανάλογη ευνοϊκή και δίκαιη γι' αυτόν απόφαση.

Και στα δύο αποσπάσματα επομένως χρησιμοποιείται από τους κατηγορούμενους ως μέσο πειθούς η επίκληση στο ήθος του πομπού, προκειμένου να αποδείξουν πως δεν υπήρξαν συνεργοί των Τριάκοντα τυράννων.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Πλάτων, *Ἐπιστολαί*, 324d –325a Ενδεικτικές νεοελληνικές αποδόσεις

Μερικοί λοιπόν απ' αυτούς έτυχε να είναι συγγενείς και γνωστοί μου και μάλιστα αμέσως και επανειλημμένως με κάλεσαν να λάβω μέρος σαν σε κάτι πού δικαιωματικά μπορούσα να συμμερισθώ. Τότε εγώ έπαθα κάτι που δεν ήταν καθόλου παράξενο για τα	Μερικοί από αυτούς έτυχε να είναι συγγενείς και γνωστοί μου· με παρακινούσαν, λοιπόν, εξ αρχής να συμμετέχω στις ενέργειές τους, με τον ισχυρισμό ότι πρόκειται για πράγματα που μου ταιριάζουν. Κι αυτό που μου συνέβη
---	---

νειάτα μου· πίστεψα δηλαδή, πως θα οδηγήσουν την πόλη από μια ζωή άδικη σ' ένα δίκαιο τρόπο ζωής κι έτσι θα την κυβερνήσουν· τους παρακολουθούσα λοιπόν με μεγάλη προσοχή, να ιδώ τι θα κάνουν. Και καθώς έβλεπα ότι οι άνθρωποι εκείνοι μέσα σε λίγον καιρό έκαναν να φανεί χρυσάφι το προηγούμενο πολίτευμα — εκτός απ' τα άλλα, έστειλαν το φίλο μου, τον αρκετά ηλικιωμένο Σωκράτη, που γι' αυτόν εγώ δε θα δίσταζα να πω ότι ήταν ο δικαιότερος άνθρωπος της εποχής του, τον έστειλαν μαζί με άλλους σε κάποιον πολίτη για να τον συλλάβει και να τον οδηγήσει διά της βίας στο θάνατο· κι αυτό βέβαια για να έχει λάβει μέρος στις ενέργειες τους, είτε ήθελε, είτε όχι· εκείνος όμως δεν εννοούσε να πεισθεί και προτίμησε να κινδυνεύσει να πάθει οτιδήποτε, παρά να γίνει συνεργός τους σε ανόσιες πράξεις. Καθώς λοιπόν τα έβλεπα όλ' αυτά και

τότε δεν είναι καθόλου παράξενο για έναν νέο άνθρωπο· πίστεψα, δηλαδή, ότι αυτοί θα διοικήσουν την πόλη οδηγώντας την από έναν άδικο σε έναν δίκαιο τρόπο ζωής και γι' αυτό είχα έντονα στραμμένη την προσοχή μου σ' αυτούς, για να δω τις μελλοντικές ενέργειές τους. Βλέποντας, λοιπόν, ότι οι συγκεκριμένοι άνδρες, μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, έκαναν να φαίνεται χρυσάφι η προηγούμενη μορφή πολιτεύματος —εκτός των άλλων, και τον φίλο μου, τον αρκετά ηλικιωμένο Σωκράτη, για τον οποίο εγώ δεν θα δίσταζα να πω κατηγορηματικά ότι ήταν ο πιο δίκαιος από τους τότε πολίτες, τον έστειλαν μαζί με άλλους να φέρει με τη βία κάποιον πολίτη, για να θανατωθεί· στόχος τους ήταν να τον κάνουν, είτε ήθελε είτε όχι, συνένοχο στις ενέργειές τους· εκείνος όμως αρνούταν να υπακούσει και προτίμησε να διακινδυνεύσει να υποστεί

μερικά άλλα παρόμοια, όχι ασήμαντα, αγανάκτησα κι αποτραβήχτηκα από κείνα τα κακά. Μτφρ. Η.Ε. Κορμπέτη. 1997.	κάθε συνέπεια, παρά να γίνει συνεργός σε ανίερες πράξεις— επειδή έβλεπα αυτά τα γεγονότα κι άλλα παρόμοια εξίσου σημαντικά, αγανακτούσα και απομακρυνόμουν από τις τότε εγκληματικές ενέργειες. Μτφρ. Σ. Τσέλικας. 2006.
---	--

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Γ1.

Βλέποντας, λοιπόν, ότι οι συγκεκριμένοι άνδρες, μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, έκαναν να φαίνεται χρυσάφι η προηγούμενη μορφή πολιτεύματος —εκτός των άλλων, και τον φίλο μου, τον αρκετά ηλικιωμένο Σωκράτη, για τον οποίο εγώ δεν θα δίσταζα να πω κατηγορηματικά ότι ήταν ο πιο δίκαιος από τους τότε πολίτες, τον έστειλαν μαζί με άλλους να φέρει με τη βία κάποιον πολίτη, για να θανατωθεί· στόχος τους ήταν να τον κάνουν, είτε ήθελε είτε όχι, συνένοχο στις ενέργειές τους· εκείνος όμως αρνούσαν να υπακούσει και προτίμησε να διακινδυνεύσει να υποστεί κάθε συνέπεια, παρά να γίνει συνεργός σε ανίερες πράξεις — επειδή έβλεπα αυτά τα γεγονότα κι άλλα παρόμοια εξίσου σημαντικά, αγανακτούσα και απομακρυνόμουν από τις τότε εγκληματικές ενέργειες.

Γ2.

Όταν ανέλαβαν την εξουσία οι Τριάκοντα τύραννοι, ο Πλάτων ήταν πεπεισμένος πως θα διοικήσουν την πόλη της Αθήνας οδηγώντας την από έναν άδικο σ' ένα δίκαιο τρόπο ζωής. Σ' αυτό συνέτεινε και το γεγονός πως ορισμένοι από αυτούς ήταν συγγενείς του. Έτσι, παρατηρούσε προσεκτικά τις πράξεις τους. Όμως, σύντομα απογοητεύτηκε, καθώς οι Τριάκοντα δεν δίστασαν να κάνουν συνένοχο στις ενέργειές τους - χωρίς να το πετύχουν - τον Σωκράτη. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Πλάτων, οι Τριάκοντα με τις ανομίες τους έκαναν το προηγούμενο πολίτευμα να μοιάζει με χρυσάφι σε σύγκριση με το δικό τους.

Γ3.α.

νεότητος: ή νεότης

τὸν νοῦν: οἶνοϊ

πᾶν: παντί

ᾶ: οἶς

δίκαιον: δικαιοσύνην

τούτων: ταῦτα

β. Να βρεθούν οι ζητούμενοι ρηματικοί τύποι:

προσεῖχον: προσέξειν / προσσχίσειν

ἐπίθετο: ἐπίθετο

παρακεκινδύνευσεν: παρακεκινδύνευσεν

παθεῖν: πάσχειν

Γ4.

α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των υπογραμμισμένων όρων:

ᾶ δὴ πάντα καθορῶν καὶ εἴ τιν' ἄλλα τοιαῦτα οὐ σμικρά, ἐδυσχέρανά τε καὶ ἐμαυτὸν ἐπανάγαγον ἀπὸ τῶν τότε κακῶν.

ᾶ: εἶναι αντικείμενο στη μετοχή καθορῶν

πάντα: εἶναι ομοιόπρωτος ονοματικός κατηγορηματικός προσδιορισμός στο ᾶ

καθορῶν: είναι επιρρηματική αιτιολογική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος (ἐγώ) στο ρήμα ἐδυσχέρανά.

ἐμμαντὸν: είναι αντικείμενο στο ρήμα ἐπανήγαγον

τινά: είναι ομοιόπτωτος ονοματικός επιθετικός προσδιορισμός στο ἄλλα

ἀπὸ τῶν κακῶν: είναι εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της απομάκρυνσης στο ρήμα ἐπανήγαγον

β. «Καὶ ἐγὼ θαυμαστὸν ...πράξιεν»: Να εντοπιστούν μια ονοματική και μια επιρρηματική δευτερεύουσα πρόταση, να αναγνωρίσετε το είδος τους και να δικαιολογηθεί η εκφορά τους.

ὥστε αὐτοῖς σφόδρα προσεῖχον τὸν νοῦν → δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική πρόταση εισάγεται με τον συμπερασματικό σύνδεσμο ὥστε εκφέρεται με οριστική ιστορικού χρόνου, διότι το αποτέλεσμα είναι πραγματικό

τί πράξιεν → δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση, εισάγεται με την ερωτηματική αντωνυμία τί, καθώς είναι μερικής άγνοιας. Εκφέρεται με ευκτική του πλαγίου λόγου διότι εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου (ὥθήην). Δηλώνει κάτι το υποθετικό, υποκειμενικό και αβέβαιο μεταφέροντας τα λόγια κάποιου από το παρόν στο παρελθόν.